

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen 10.5.2024

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Esa Iivonen, vaikuttamistyön johtaja,
Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Lyhytnäköiset säästöpäätökset kostautuvat lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisenä 1/2

- **Julkisen talouden suunnitelmassa ja hallitusohjelmassa aiemmin päätetyt sopeutustoimet vaikuttavat merkittävässä määrin myös lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin**. Sosiaaliturvan ja palvelujen leikkaukset **vaikuttavat erityisesti heikommassa asemassa oleviin lapsiin, nuoriin ja perheisiin**.
- Leikkauksia perustellaan säästöjen välttämättömyydellä, vaikka **leikkauksia eikä vaihtoisia tapoja sopeuttaa julkista taloutta ole riittävällä tavalla arvioitu**.
- Sen sijaan **leikkaukset lasten ja nuorten hyvinvoinnin edellytyksiin näkyvät kasvavina korjaavien palvelujen ja sosiaaliturvan kasvavina kustannuksina**, ulkopuolisuutena ja syrjäytymisenä.

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Lyhytnäköiset säästöpäätökset kostautuvat lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisenä 2/2

- Lyhytnäköiset **leikkaustoimet voivat saada talouden näyttämään hetkellisesti hyvältä**, mutta tulevat myöhemmin maksamaan julkiselle taloudelle moninkertaisesti.
- Hallitusohjelman hyvä **tavoite siirtää painopistettä ennaltaehkäisyyn ja varhaisen vaiheen palveluihin ei tule toteutumaan** julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvien leikkausten seurauksena.
- Lasten ja nuorten palvelut ovat jo ennen nykyisiä sopeutustoimia ohentuneet samaan aikaan, kun tuen ja avun tarve on kasvanut.

Vaihtoehtoja lapsiin ja nuoriin kohdistuvien säästöjen toteuttamiseksi ei ole arvioitu

- **YK:n lapsen oikeuksien komitea** on antanut vuonna 2016 **yleiskommentin nro 19** (2016) julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi https://lapsiasia.fi/yleiskommentit
- Julkisen talouden suunnitelmassa **ei ole noudatettu lapsen oikeuksien komitean ohjetta olla ryhtymättä lasten taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia heikentäviin toimiin**. Päinvastoin monet sopeutustoimet kohdistuvat nimenomaan haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin.
- Julkisen talouden suunnitelmassa ja aiemmin hallitusohjelmassa päätetty **julkisen talouden sopeutus olisi voitu toteuttaa niin, ettei olisi tarvinnut turvautua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edellytyksiä heikentäviin leikkauksiin**.
- Hallitus on jättänyt käyttämättä monia keinoja, joilla olisi voitu kasvattaa valtion tuloja ja vähentää menoja, ks. lausunnossa esimerkkejä näistä.

Hoitotakuun heikentäminen ja sosiaalipalvelujen leikkaukset

- **Hoitotakuuta heikennetään merkittävästi**, millä on vaikutusta muun muassa lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiensa mahdollisuuksiin saada apua mielenterveyden ongelmiin. Tämä **lisää psykiatrisen erikoissairaanhoidon lisäksi painetta myös lastensuojeluun.**

- **Sosiaalipalveluihin** kohdistetaan 100 miljoonan euron leikkaukset rajaamalla palveluvalikoimaa. Sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolat, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, opiskeluhuollon kuraattoripalvelut. Leikkaus heikentää lasten, nuorten ja perheiden mahdollisuuksia saada tukea vaikeissa elämäntilanteissa ja haasteissa sekä **lisää lastensuojelun ja muiden korjaavien palveluiden tarvetta ja kustannuksia.**

- **Lastensuojelun sosiaalityö** on alan kaikkein vaativinta työtä eikä **kelpoisuusehtojen** alentamista voida pitää lasten ja perheiden oikeusturvan kannalta hyvänä ratkaisuna.

Sairastamisen kustannusten nousu

- **Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja korotetaan**, mikä vaikuttaa lapsiperheisiin esimerkiksi tilanteissa, joissa joku perheenjäsen joutuu käyttämään erikoissairaanhoidon palveluja. **Lääkkeiden** sairausvakuutuskorvauksen kalenterivuotuista alkuomavastuuta korotetaan.
- **Sairastamisen kustannusten korotukset ovat erityisen haastavia** tilanteessa, jossa elinkustannukset ovat nousseet eniten sitten 1980-luvun ja jossa on tehty merkittäviä leikkauksia työttömyysturvaan, asumistukeen ja muuhun sosiaaliturvaan.

Vammaispalvelulain soveltamisalan rajaaminen, nuoren kuntoutusrahan ja kansaneläkkeen ikärajan nostaminen sekä nuorten päihdepalvelujen vahvistaminen

- **Vammaispalvelulain soveltamisalaa** rajataan siten, että ko. laki säilyy erityislakina. **MLL pitää riskinä, että lain sisällön muuttamisen yhteydessä tehtäisiin rajauksia, jotka heikentäisivät esimerkiksi autismi- ja neurokirjoon kuuluvien lasten ja nuorten tuen ja palvelujen saantia**.
- **Nuoren kuntoutusrahan ja kansaneläkkeen ikärajan nostaminen 16 vuodesta 18 vuoteen osuu kipeästi haavoittuvassa asemassa oleviin, kuten kehitysvammaisiin ja vastaavaa tukea tarvitseviin nuoriin.**
- Suomessa nuorten huumekuolemat ovat Euroopan kärkitasoa ja nuorten päihdeongelmat ovat merkittäviä, joten **huumekuolemien ehkäisyyn sekä päihteillä ja väkivallalla oirehtivien nuorten tilanteen parantamiseen osoitetut resurssit** ovat hyvin tärkeitä ja perusteltuja.

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Lasten ja nuorten toimenpidepaketti on vaatimaton

- **Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy lapsille ja nuorille suunnatusta toimenpidepaketti.**

  Paketti on kuitenkin suuruudeltaan hyvin vaatimaton (5 miljoonaa euroa)

- **Samaan aikaan lapsilta ja nuorilta leikataan kymmenillä miljoonilla euroilla**.

- Osana lapsiin ja nuoriin liittyvää toimenpidekokonaisuutta turvakotipalveluihin osoitetaan 1 milj. euron tasokorotus ja lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen sekä mielenterveyden matalan kynnyksen chat-palveluihin osoitetaan yhteensä 1 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien.

- MLL pitää todennäköisenä, että **lastensuojelun niin sanotut hybridiyksiköt** vaativat huomattavasti enemmän rahoitusta kuin niihin on nyt varattu.

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Sote-järjestöjen avustuksiin massiiviset leikkaukset 1/2

- **Julkisen talouden suunnitelmassa aikaistetaan ja lisätään sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusleikkauksia (STEA-avustukset).** Avustusten rajut leikkaukset alkavat jo ensi vuonna.
- Äkillinen ja raju leikkaus **heikentää merkittävästi järjestöjen mahdollisuutta tehdä ennaltaehkäisevää työtä ja tarjota tukea haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille**.
- STEA-avustukset olivat 384 miljoonaa euroa vuonna 2024. Vuonna 2025 avustusten taso on 303 miljoonaa euroa, 278 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 253 miljoonaa euroa vuonna 2027.
- Vuonna 2027 järjestöjen avustukset ovat **kolmanneksen nykyistä pienemmät**.

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Sote-järjestöjen avustuksiin massiiviset leikkaukset 2/2

- **Järjestöjen avustusten massiiviset leikkaukset vähentävät myös lasten, nuorten ja perheiden tukea ja avunsaantia.** MLL:ssä STEA-avustuksilla rahoitetaan tällä hetkellä muun muassa Lasten ja nuorten puhelinta, Vanhempainpuhelinta, tukioppilastoiminnan toteuttamista kouluissa sekä lapsiperheiden matalan kynnyksen tukea ja perhekeskustoimintaa.
- **Sote-järjestöjen työ vähentää tarvetta julkisiin palveluihin ja sitä kautta yhteiskunnalle koituvia kustannuksia. Järjestöjen avustusleikkaus tulee näkymään julkisten palvelujen tarpeen kasvuna ja kasvavina sote-menoina.**
- **Avustusasioiden neuvottelukunnan lausunto**: https://www.stea.fi/wp-content/uploads/2024/04/Avustusasioiden-neuvottelukunnan-lausunto-kehysriihessa-2024-paatetyista-valtionavustusleikkauksista.pdf

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

OKM:n hallinnonalan leikkausten vaikutuksista 1/2

- Julkisen talouden suunnitelmassa **rajataan lukiolaisten ja ammattiin opiskelijoiden oikeutta maksuttomaan oppimateriaaliin**. **Opiskelijat palautetaan yleiseltä asumistuelta asumislisän piiriin. Koulumatkatukioikeus rajataan** vain maksuttoman koulutuksen opiskelijoille.
- **Nämä toimet heikentävät nuorten toimeentuloa ja mahdollisuuksia opiskella sekä lisäävät riskiä opintojen keskeyttämiselle.**
- **Ammatilliseen koulutukseen kohdistetaan 100 miljoonan euron leikkaus**, mikä heikentää alan vaihdon ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia. Vaikka perusopetuksen päättävien nuorten tai vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen ei kohdenneta rahoituksen tai opiskelijapaikkojen vähennyksiä, **näin suurella leikkauksella on käytännössä vaikutuksia myös heihin, koska kysymyksessä ovat samat oppilaitokset.**

OKM:n hallinnonalan leikkausten vaikutuksista 2/2

- Lisäksi suunnitelmassa tavoitellaan **100 miljoonan euron säästöä purkamalla kuntien velvoitteita ja tehtäviä**. **Riskinä on, että tämä leikkaus kohdistuu lapsiin ja nuoriin**, koska varhaiskasvatus ja koulutus ovat kuntien merkittävimpiä tehtäviä.
- **Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustusten tasoa** alennetaan yhteensä 75 milj. euroa v. 2025 ja 150 milj. euroa vuodesta 2026 lukien**. Tämä leikkaus heikentää muun muassa nuorisojärjestöjen toimintaedellytyksiä. Myös kulttuuri- ja liikuntajärjestöjen avustusten leikkaukset vaikuttavat lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminnan edellytyksiin.**
- Myönteistä on, että osana **lapsiin ja nuoriin liittyvää toimenpidekokonaisuutta koulu- ja oppilaitosnuorisotyön rahoitusta lisätään** vuosittain 1 milj. eurolla. Tämä on kuitenkin suuruudeltaan hyvin vaatimaton toimi.

Lopuksi - Perheiden tukea ja avunsaantia on vahvistettava koko lapsuusiän kattavalla neuvolalla

- **MLL korostaa, että ehkäisevää työtä on vahvistettava eikä heikennettävä.**
- Kokonaisuudessaan **julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät toimet uhkaavat heikentää perustason palveluja ja siirtää painopistettä erityispalveluihin**, kuten lastensuojeluun ja psykiatriseen erikoissairaanhoitoon.
- Tämän välttämiseksi MLL esittää, että perheiden ja vanhempien tuen vahvistamiseksi luodaan vaiheittain **koko lapsuusiän kattava neuvolakokonaisuus** vahvistamalla lastenneuvoloita sekä perhe- ja kasvatusneuvoloita ja kokoamalla nämä palvelut hyvinvointialueilla yhteisen johdon alle samaan organisaatioon.
- **Aluksi tulee varmistaa, että kaikilla hyvinvointialueilla kasvatus- ja perheneuvolatyö ulottuu koko lapsuuden ajalle** (18 vuoteen saakka).

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Lopuksi – Lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea ja apua mielenterveyden pulmiin on vahvistettava laajasti

- Huomattava osa mielenterveyden häiriöistä kärsivistä lapsista ja nuorista jää vaille tarvitsemaansa hoitoa. Koronakriisi on entisestään lisännyt lasten ja nuorten mielenterveyden tuen ja avun tarvetta.
- **MLL pitää tärkeänä, että lasten ja nuorten terapiatakuun lisäksi vahvistetaan johdonmukaisesti matalan kynnyksen lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyspalveluita sekä varhaista tukea ja apua mielenterveyden pulmiin.**
- Lähipalveluina saatavaa mielenterveyden tukea ja hoitoa tulee merkittävästi vahvistaa. Voimavarojen vahvistamisen myötä lieviä mielenterveyden häiriöitä voitaisiin hoitaa myös opiskeluhuollossa. Koko lapsuusiän kattava neuvola ottaisi myös vastuuta lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyden tukemisesta ja hoidosta.

Kiitos mielenkiinnosta!

esa.iivonen@mll.fi

www.mll.fi